

KOHTUOTSUS

EESTI VABARIIGI NIMEL

Kohus	Tallinna Ringkonnakohus
Kohtukoosseis	Veiko Vaske, Maret Altnurme ja Monika Laatsit
Otsuse tegemise aeg ja koht	02.10.2026, Tallinn
Haldusasja number	3-23-2107
Haldusasi	XX-i kaebus Tallinna Vangla 22.08.2023 vastuse nr 5-8/23/6058-5 tühistamiseks või õigusvastasuse tuvastamiseks, vaideotsuste nr 5-15/23/155-2 ja nr 5-15/23/168-2 tühistamiseks, Tallinna Vangla kohustamiseks võimaldada kaebajale juurdepääs maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehtedele, Tallinna Vangla viivituse õigusvastasuse tuvastamiseks ja vangistusseaduse § 31 ¹ põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistamiseks
Menetlusosalised	Kaebaja – XX Vastustaja – Tallinna Vangla Kaasatud haldusorganid – Justiits- ja Digiministeerium ja Registre ja Infosüsteemide Keskus
Vaidlustatud kohtulahend	Tallinna Halduskohtu 08.03.2024 otsus
Menetluse alus ringkonnakohtus	XX-i apellatsioonkaebus
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

1. Rahuldada apellatsioonkaebus osaliselt.
2. Tunnistada põhiseadusevastaseks ja jätta asja lahendamisel kohaldamata vangistusseaduse § 31¹ esimene lause (alates 01.08.2019 kuni 31.03.2024 kehtinud redaktsioonis) osas, milles see välistas kinnises vanglas eelvangistust kandva vahistatu juurdepääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele.
3. Tunnistada põhiseadusevastaseks ja jätta asja lahendamisel kohaldamata vangistusseaduse § 31¹ lõiked 1 ja 2 (alates 01.04.2024 kehtivas redaktsioonis) ning justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeskiri“ § 52¹ lõige 1 (alates 17.08.2026 kehtivas redaktsioonis) osas, milles need välistavad kinnises vanglas karistust kandva kinnipeetava juurdepääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele.
4. Tühistada Tallinna Halduskohtu 08.03.2024 otsuse resolutsiooni punkt 2 osas, milles halduskohus jättis rahuldamata XX-i kaebuse nõudes kohustada Tallinna Vanglat võimaldama XX-ile juurdepääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele.

Teha tühistatud osas uus otsus.

Kohustada Tallinna Vanglat hiljemalt kolme kuu jooksul käesoleva otsuse jõustumisest võimaldama XX-ile vanglateenistuse poolt selleks kohandatud seadmetes vanglateenistuse järelevalve all juurdepääs maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele, arvestades justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ § 52¹ lõikes 2 sätestatud piirangut.

5. Ülejäänud osas jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja halduskohtu otsus muutmata.

6. Jätta apellatsiooniaseme menetluskulud menetlusosaliste endi kanda.

7. Edastada käesolev kohtuotsus põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamiseks Riigikohtule.

8. Jõustunud otsuse arvutivõrgus avaldamisel asendada kaebaja nimi initsiaalidega.

EDASIKAEBAMISE KORD

Otsuse peale võib esitada kassatsioonkaebuse Riigikohtule 30 päeva jooksul kohaldamata jäetud õigustloova akti kohta Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve korras tehtud lahendi kuulutamisest arvates (halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) § 212 lg-d 1 ja 3). Teine menetlusosaline võib esitada vastukassatsioonkaebuse 14 päeva jooksul kassatsioonkaebuse vastukassatsioonkaebuse esitajale kättetoimetamisest arvates või ülejäänud kassatsioonitähataja jooksul, kui see on pikem kui 14 päeva (HKMS § 215 lg 3).

Kui kassaator soovib asja arutamist kohtuistungil, tuleb seda kassatsioonkaebuses märkida, vastasel korral eeldatakse, et ta on nõus asja lahendamiseks kirjalikus menetluses (HKMS § 213 lg 1 p 5). Sõltumata kohtuistungil soovi märkimisest võib Riigikohus kassatsioonkaebuse läbi vaadata kirjalikus menetluses, kui ta ei pea istungi korraldamist vajalikuks (HKMS § 223 lg 1).

Kui menetlusosaline soovib saada kassatsioonkaebuse esitamiseks menetlusabi, tuleb tal Riigikohtule esitada vastavasisuline taotlus. Menetlusabi taotluse esitamine ei peata menetlustähataja kulgemist (HKMS § 116 lg 5) ning kassatsioonitähataja järgimiseks peab menetlusabi taotleja tegema tähataja kestel ka menetlustoimingut, mille tegemiseks ta menetlusabi taotleb, eelkõige esitama kassatsioonkaebuse (HKMS § 116 lg 6).

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. XX (edaspidi ka *kaebaja*) esitas 11.07.2023 Tallinna Vanglale pöördumise, milles taotles S6 eluosakonnas ligipääsu maa- ja ringkonnakohtu veebilehele. Kaebaja märkis, et üksuse juht oli tema sellekohase 12.03.2023 taotluse 13.04.2023 rahuldanud, kuid ligipääs endiselt puudub. **Tallinna Vangla** (edaspidi ka *vangla* või *vastustaja*) vastas kaebaja 11.07.2023 pöördumisele üksuse juhi **22.08.2023 kirjaga nr 5-8/23/6058-5** (dtl 33), milles jättis pöördumises esitatud taotluse rahuldamata. Kirjas selgitati, et kaebaja varasem, 12.03.2023 taotlus küll rahuldati, kuid tookordse vastuse koostamisel peeti silmas, et maa- ja ringkonnakohtute lahenditega on kaebajal võimalik tutvuda ka Riigi Teataja leheküljel. Taotletud lehekülgedele vangistusseaduse (VangS) § 31¹ kohaselt kinnipeetaval ligipääsu ei ole.

2. XX esitas 20.08.2023 vanglale vaide nr 5-15/23/168-1 vangla viivituse peale kaebaja soovitud maa- ja ringkonnakohtu veebilehtedele ligipääsu andmisel (dtl 35). Viivitusega on rikutud põhiseaduse (PS) § 44 lg-t 1. **Tallinna Vangla** jättis **21.09.2023 vaideotsusega nr**

5-15/23/168-2 (dtl 36–38) kaebaja vaide rahuldamata. Riigikohtu üldkogu tunnistas 15.02.2023 otsusega nr 3-18-477 VangS § 31¹ PS § 44 lg-ga 1 vastuolus olevaks osas, milles see välistas juurdepääsu Riigikohtu veebilehe osale, millel ei avalikustata Riigikohtu lahendeid, ja Ametlike Teadaannete võrguväljaande, ning kohustas vanglat tagama nendele veebilehtedele ligipääsu. Riigikohus ei kohustanud vanglat tagama ligipääsu maa- ja ringkonnakohtu veebilehtedele ning seega ei ole vastustaja selles osas ka õigusvastases viivituses.

3. XX esitas 03.09.2023 vanglale vaide nr 5-15/23/155-1, milles vaidlustas veelkord vangla viivitust kohtute veebilehtedele ligipääsu tagamisel, nimetades lisaks maa- ja ringkonnakohtute veebilehele ka halduskohtu veebilehte, ning taotles 22.08.2023 vastuse nr 5-8/23/6058-5 kehtetuks tunnistamist (dtl 39–43). Toimingu menetlus ei lõppe põhjendamata otsusega toimingut mitte sooritada, toimingust keeldumine on haldusakt, mida tuleb põhjendada. Vangla ei ole keeldumist põhjendanud. Kaebaja ei soovinud ligipääsu kohtulahenditele, vaid kohtute veebilehtedele, kuna seal avaldatakse avaliku teabe seaduse (AvTS) § 28 lg-s 1 sätestatud andmeid, mis peavad olema igatüüpele kättesaadavad AvTS § 4 lg 2 kohaselt võimalikult kiirel ja hõlpsal viisil. Üksuse juhil ei olnud pädevust otsust teha.

4. Tallinna Vangla jättis kaebaja 03.09.2023 vaide **03.10.2023 vaideotsusega nr 5-15/23/155-2** (dtl 45–48) rahuldamata. Vangla ei ole viivitanud veebilehtede lisamisega eluosakonna arvutisse, vaid tegi keelduva otsuse. Otsuses on viidatud õigusnormile, mis erinormina AvTS suhtes ligipääsu keelab, ja Riigikohtu otsusele, mille alusel teatud veebilehtedele on ligipääs tagatud. Ka 13.04.2023 vastuses nr 5-8/23/6058-2 ei lubatud kaebajale ligipääsu maa- ja ringkonnakohtute veebilehtedele, vaid toodi välja, mis alusel ning milliseid veebilehti on võimalik VangS § 31¹ kohaselt kasutada. 22.08.2023 haldusakt nr 5-8/23/6058-5 on õiguspärane.

5. XX esitas Tallinna Halduskohtule **25.09.2023 kaebuse** (haldusasi nr 3-23-2107) Tallinna Vangla 22.08.2023 vastuse nr 5-8/23/6058-5 ja 21.09.2023 vaideotsuse nr 5-15/23/168-2 tühistamiseks, VangS § 31¹ põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistamiseks ning Tallinna Vangla kohustamiseks võimaldama kohtute veebilehtede kasutusvõimalus ning tagama nendele veebilehtedele juurdepääs.

6. XX esitas Tallinna Halduskohtule **12.10.2023 kaebuse** (haldusasi nr 3-23-2275) Tallinna Vangla 22.08.2023 vastuse nr 5-8/23/6058-5 tühistamiseks või õigusvastasuse tuvastamiseks, vaideotsuste nr 5-15/23/155-2 ja nr 5-15/23/168-2 tühistamiseks, Tallinna Vangla kohustamiseks võimaldama juurdepääs maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehtedele ning Tallinna Vangla viivituse õigusvastasuse tuvastamiseks. Kohus liitis haldusasjad nr 3-23-2107 ja nr 3-23-2275 ühte menetlusse, kus haldusasja numbriks jäi 3-23-2107.

7. Kaebaja kaebuste põhjendused olid kokkuvõttes järgmised.

VangS § 31¹ eesmärk on lubada interneti kasutamine ka riigiasutuste, nt kohtute, vanglate jt. veebilehtede juurdepääsuks, v.a suhtlust võimaldavas osas. Riigikohtu otsust nr 3-18-477 tuleb mõista nii, et juurdepääs on lubatud avatud loeteluna. Juurdepääsu keelamine kohtute veebilehtedele ja VangS § 31¹ on vastuolus PS § 44 lg-ga 1. Soovitud veebilehti ja AvTS § 28 lg-s 1 sätestatud infot ei avalikustata Riigi Teatajas, vaid AvTS § 29 lg 1 kohaselt internetis. Soovitud teave võimaldab kaebajal kontrollida kohtute toimetusi, sh nt seda, miks üks või teine kaebaja kohtuasjadest venib. Lisaks näeb kohtute veebilehtedel menetluses olevaid kohtuasju, millega kohtunik tegeleb, milliseid pöördumisi on kohtule esitatud, kohtute aadresse ja muud vajalikku teavet. Teabenõuete esitamine on raskendatud, kuna puudub paber, kuhu kanda tahe saada teavet, ja kirjutusvahend. 22.08.2023 vastus nr 5-8/23/6058-5 on põhjendamata ja üksuse juht ei ole pädev selliseid asju otsustama. Vangla menetles taotlusi õigusvastaselt või tuleb vangla seisukohta mõista nii, et vangla möönis endal veebilehe lisamise kohustuse olemasolu.

8. Vastustaja vaidles kaebusele vastu kokkuvõttes järgmistel põhjendustel.

Vangla esialgse 13.04.2023 vastuse sõnastus osas, milles kaebaja taotlus rahuldati, oli ebaõnnestunud, kuid vastuses selgitati, et kaebaja saab külastada VangS §-s 31¹ nimetatud veebilehti. Seadusandja võib, lähtudes teabe liigist ja olulisusest kinnipeetavate põhiõiguste seisukohalt, otsustada, mis liiki teabevaldajate veebilehtedele juurdepääs anda. Riigikogu menetluses on VangS muudatused, millega antakse vangide juurdepääsu reguleerimise pädevus ministrile ja see muutub paindlikumaks ning lahendatakse terviklikult. Seadusandja ei ole andnud veebilehtedele ligipääsu andmist vangla pädevusse. Seega ei olnud vanglal võimalik taotlust rahuldada. Üksuse juht oli Tallinna Vangla 23.12.2022 käskkirja nr 1-1/22/1142 kohaselt volitatud allkirjastama vastust kinnipeetava pöördumisele, sh arvuti kasutamise teemal. Ei eksisteeri eraldi haldus-, maa- ja ringkonnakohtute veebilehti ja kohtute veebilehelt ei saa kontrollida, millise kohtuniku menetluses mingi kohtuasi on, ega menetluse kulgu. Kaebusest nähtuvalt ei ole kaebajale arusaadav, mida taotletavad veebilehed sisaldavad. Pöördumisi kohtule saab kinnipeetav esitada läbi Vangiportaali.

9. Tallinna Halduskohus jättis **08.03.2024** otsusega kaebuse nõuetes tühistada Tallinna Vangla 22.08.2023 vastus nr 5-8/23/6058-5 ja 03.10.2023 vaideotsus nr 5-15/23/155-2 läbi vaatamata; nõuetes kohustada Tallinna Vanglat võimaldama XX-ile juurdepääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele, tuvastada Tallinna Vangla 22.08.2023 vastuse nr 5-8/23/6058-5 ja Tallinna Vangla viivituse õigusvastasus ning tühistada Tallinna Vangla 21.09.2023 vaideotsus nr 5-15/23/168-2 jättis kohus kaebuse rahuldamata.

Riigikohtu praktikas on vanglas veebilehtedele juurdepääsust keeldumine loetud toiminguks ning seda ka siis, kui vangla on selle vormistanud otsusena (vt näiteks Riigikohtu halduskolleegiumi 26.03.2012 otsus nr 3-3-1-77-11, p 10; 15.12.2017 otsus nr 3-13-2425, p 19.2). Toimingule tühistamiskaebust esitada ei saa ehk toimingu osas on tühistamiskaebuse esitamine ebaõige nõudeliik, millega ei ole võimalik saavutada kaebuse eesmärki. Kaebus nõudes tühistada Tallinna Vangla 22.08.2023 vastus nr 5-8/23/6058-5 tuleb seega jätta HKMS § 151 lg 2 p 1 ja § 121 lg 2 p 2 alusel läbi vaatamata. Seetõttu tuleb jätta ka kaebus nimetatud vastuse peale esitatud vaide kohta tehtud 03.10.2023 vaideotsuse nr 5-15/23/155-2 peale HKMS § 151 lg 2 p 1 ja § 121 lg 2 p 1 alusel kaebeõiguse ilmselge puudumise tõttu läbi vaatamata. Vaideotsus ei riku toimingust sõltumata kaebaja õigusi ja ka läbivaatamise korral tuleks kaebus selle peale jätta HKMS § 45 lg-s 4 sätestatud kaebeõiguse piirangu tõttu rahuldamata.

Kaebajal puudub ilmselgelt kaebeõigus vangla 22.08.2023 vastuse nr 5-8/23/6058-5 õigusvastasuse tuvastamiseks. Kaebajal puudub preventiivne huvi ja ta on esitanud tõhusama nõude kohustamiskaebuse näol. Tuvastamisnõue jääb rahuldamata.

Tallinna Vangla jättis kaebaja taotluse rahuldamata ja keeldus võimaldamast kaebajale juurdepääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehtedele, st veebilehele www.kohus.ee. VangS § 31¹ sätestab, et kinnipeetaval ei ole lubatud kasutada internetti, välja arvatud vanglateenistuse poolt selleks kohandatud arvutites, mille kaudu on vanglateenistuse järelevalve all võimaldatud juurdepääs ametlikele õigusaktide andmebaasidele, kohtulahendite registrile, Riigikogu veebilehele ja õiguskantsleri veebilehele. Kinnipeetaval on keelatud juurdepääs veebilehe osale, mis võimaldab elektroonilist suhtlemist. Arvestades kaebaja eesmärki kontrollida kohtute toimetusi, menetluses olevaid kohtuasju, millega kohtunik tegeleb ja miks üks või teine kohtuasi venib, ei ole VangS § 31¹ antud kaebuse lahendamisel põhiseaduslikkuse kontrolli mõttes asjassepuutuv sätte. Kohtute veebilehelt kaebaja soovitud teavet ei saa. Seega jättes sätte kohaldamata, ei saaks kohus lähtuvalt kaebuse eesmärgist siiski kohustamiskaebust rahuldada. Riigikohus on sätte põhiseaduspärasust kontrollinud ja viimati aastal 2023 tunnistas selle põhiseadusvastaseks ja kehtetuks osas, milles see piiras juurdepääsu Riigikohtu veebilehele ja Ametlike Teadaannete veebiväljaandele.

Riigikohtu põhjendused ei ole antud asjas üheselt ülekantavad. Eelnev vaidlus puudutas kinnipeetavat, käesoleva kaebuse on esitanud vahistatu. Kui eelnimetatud otsuses oli piirangute seadmise üheks põhiliseks eesmärgiks tagada VangS § 6 lg-s 1 toodud vangistuse täideviimise eesmärkide täitmine, siis antud juhul saaks internetile juurdepääsu piiramise eesmärgiks olla hoopis kriminaalmenetluse tagamine. Kui kinnipeetavate puhul täidab veebilehtedele juurdepääsu tagamine osaliselt ka kinnipeetava ühiskonda resotsialiseerumise eesmärgi, siis vahistatu puhul sellist eesmärki olla ei saa. Internetile juurdepääsu piiramise eesmärk on tagada, et vahistatu osas viidaks kriminaalmenetlus läbi võimalikult tõhusalt.

Vahistatule on täna tagatud juurdepääs ametlikele õigusaktide andmebaasidele, kohtulahendite registrile, teatud osas Riigikohtu ja õiguskantsleri veebilehele ja Ametlike Teadaannete võrguväljaandele, kuid laiemalt kaebaja reaalselt seda puudutavaid menetlusi jälgida ei saa. Teoreetiliselt võib selline võimalus siiski olla, sest praktikas toimetatakse kättetoimetamist vajavad dokumendid täna kätte elektrooniliselt avaliku e-toimiku vahendusel, kasutades selleks tahvelarvutit. Vahistatutel ja kinnipeetavatel võiks olla võimalik põhjendatud juhul tahvelarvutit kasutades läbi e-toimiku neid puudutavate toimikutega tutvuda, tehniliselt on selline lahendus võimalik.

Arvestades siiski, et kehtiv VangS ei näe täna ette võimalust lubada vahistatule läbi veebilehe www.kohus.ee kohtutoimikutele juurdepääsu selliselt, et vahistatul oleks võimalik kontrollida kohtute tegevusi, selgitada välja, miks kaebajat puudutavad kohtuasjad venivad ja vaadata, millised kohtuasjad on millise kohtuniku menetluses, ei saa kohus kohustamisnõuet rahuldada. Lisaks ei võimalda VangS vahistatutele ligipääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele, mistõttu on ka vastustaja keeldumine juurdepääsu võimaldamisest õiguspärane. Kaebajal on võimalik elektroonselt vastu võtta kättetoimetamist vajavaid dokumente ja põhjendatud juhul elektroonselt toimikutega tutvuda, kuid nimetatud toimingute aluseks ei ole VangS § 31¹ ning nimetatud toiminguid ei saa teha läbi maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehe www.kohus.ee. Seetõttu jätab kohus kaebaja taotluse VangS § 31¹ põhiseadusega vastuolu tõttu kohaldamata jätmiseks rahuldamata. Ühtlasi jätab kohus rahuldamata kaebuse nõudes kohustada Tallinna Vanglat maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele juurdepääsu võimaldama.

Tühistamiskaebus 21.09.2023 vaideotsuse nr 5-15/23/168-2 peale ja tuvastamiskaebus veebilehele juurdepääsu võimaldamisega seotud viivituse õigusvastasuse tuvastamiseks jäävad rahuldamata. Kaebaja esitas vaide vastustaja viivituse tõttu, kuid vaideotsuse tegemise ajaks oli vastustaja kaebaja vaide ajendiks olnud taotluse lahendanud. Pealegi vabandas vastustaja kaebaja ees vastuse viibimise pärast. Kaebaja esitas ka viivituse õigusvastasuse tuvastamise nõudest tõhusama kohustamisnõude. Arvestades, et taotletud veebilehel kaebaja soovitud funktsionaalsust ei ole, ei rikkunud vastuse viibimine kaebaja õigusi.

MENETLUSOSALISTE SEISUKOHAD APELLATSIOONIMENETLUSES

10. Kaebaja palub 18.03.2024 apellatsioonkaebuses Tallinna Halduskohtu 22.03.2024 otsuse tühistada ja teha asjas uus otsus, millega kaebus rahuldada või saata asi tagasi halduskohtule läbivaatamiseks. Kaebaja täiendas oma seisukohti 19.03.2024, 29.05.2025, 15.01.2026, 21.04.2026 ja 18.06.2026. Kokkuvõttes on kaebaja väited järgmised.

Kaebuse läbi vaatamata jätmiseks HKMS § 151 lg 2 p 1 kohaselt puudus alus, kuna halduskohus teadis juba enne kaebuse menetlusse võtmise otsustamist, et veebilehe arvutivõrku lisamisest keeldumine on toiming, millisel argumendil jättis kohus vangla vastuse tühistamise nõude läbi vaatamata. Toimingu sooritamise keeldumine otsustati haldusaktiga ja kaebaja vaidlustas selle. Puudub vajadus haldusakti alusel sooritatava toimingu vaidlustamiseks.

Veebilehe juurdepääsu võimaldamisest keeldumise toiming ei lõppe põhjendamata otsusega toimingut mitte sooritada. Kui kohustamisnõue oli tõhusam, siis tegi halduskohus tuvastamisnõuete menetlusse võtmise osas ebaõige lahendi. Kohus oleks pidanud laskma kaebajal oma kaebeõigust rohkem selgitada.

Ei ole oluline, kas kaebaja on kinnipeetav või vahistatu, sest VangS § 31¹ kohaldub mõlemale ühtemoodi. Sättes ei nimetata eesmärke, milleks juurdepääsu veebilehtedele piiratakse. Kohtute veebilehtedel avaldatakse teavet, mis tagab PS §-st 15 tulenevat kohtusse pöördumise õigust, sh kohtute aadressid ja kontaktid, lahendid, sh jõustumata lahendid jne. Lisaks aitab avaldatav teave kaasa isiku õiguste kaitsele, nt leiab juhise, millisesse kohtusse pöörduda. See teave ei ohusta ei kriminaalmenetlust ega vangistuse täideviimist, vangla julgeolekut või laiemalt avalikku korda. Sellele teabele on nii vahistatul kui kinnipeetaval õigus juurde pääseda. Eesmärk on saada samasugust teavet alama astme kohtute kohta, nagu on tagatud Riigikohtu veebilehe juurdepääsuga. Alused selleks on samad, millest lähtudes andis Riigikohus juurdepääsu Riigikohtu veebilehele. Sätte kehtetuse korral otsustaks kohus asja teisiti, seega on säte asjassepuutuv.

Riigikogu on VangS §-i 31¹ muutnud nii, et lg 2 kohaselt kehtestab veebilehtede loetelu minister vangla sisekorraeskirjas (VSkE), mille § 52¹ kohaselt ei ole loetelus jätkuvalt maa-, haldus- ja ringkonnakohtu veebilehte. Kuna need normid koosmõjus takistavad kaebajal veebilehele juurdepääsu, tuleb VangS § 31¹ lg 2 ja VskE § 52¹ tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks ning kohustada seda veebilehte loetellu lisama.

Asjasse puutub Tartu Halduskohtu 11.03.2026 otsus haldusasjas nr 3-23-187 ja selle alusel alustatud põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-26-16 tehtud Riigikohtu 17.06.2026 otsus, millega tunnistati internetikeelu regulatsioon põhiseadusega vastuolus olevaks. Samuti on asjakohane viidatud asjas esitatud õiguskantsleri 20.04.2026 seisukoht.

11. Tallinna Vangla palub **15.05.2024 vastuses** jätta apellatsioonkaebuse rahuldamata, viidates varem halduskohtule esitatud seisukohtadele.

27.02.2026 esitatud vastuses kohtunõudele leiab vastustaja, et Eesti riigiasutuste veebilehtedel, sh kohus.ee veebilehel olev avalik sisu on avalikuks kasutamiseks ning selle sisu kättesaadavaks tegemine vanglas kinni peetavatele isikutele, sõltumata staatusest, ei kätke kinnipidamise eesmärke ohustavat riski. Erandiks võivad teoreetiliselt olla vahistatule kriminaalmenetluse tagamiseks seatud erinevad keelud, kuid need tuleb igal üksikjuhul kohaldada menetleja poolt ja KrMS asjakohaste sätete alusel. Interneti kasutamise põhirisk on lubamatu ja kontrollimatu välissuhtluse võimalus, kuna internet on globaalne, veebilehed erineva arhitektuuriga, nende loomine vaba, veebilehega võib siduda kolmandate osapoolte lehekülgedele viivaid otselinke jms. Lehekülgede ülesehitus ei pruugi võimaldada sellega seotud riske vältida. Näiteks ka kohus.ee veebileht sisaldab linke Facebooki, YouTube'i ja LinkedIni, samuti palju edasisuunavaid linke. Nende õige toimimine või blokeerimine on ressursimahukas.

15.06.2026 täiendavas seisukohas leidis vastustaja, et VangS § 31¹ esimene lause ei keelanud kinnipeetavale avalikku teavet, mis oli avaldatud esimese ja teise astme kohtute veebilehel, vaid sätestas piirangu info saamise viisile, nii et see ei olnud kättesaadav kinnipeetavatele seadistatud arvutites interneti vahendusel. Varem kehtinud piirang ega praegune regulatsioon ei ole põhiseadusega vastuolus.

12. Ringkonnakohtu poolt menetlusse kaasatud **Justiits- ja Digiministeerium (JDM)** selgitab **29.05.2026 vastuses** kokkuvõtlikult järgmist.

Nii VangS § 31¹ esimeses lauses (kuni 31.03.2024 kehtinud sõnastuses) sätestatud keeld kui ka VangS § 31¹ lg-s 1 (alates 01.04.2024 kehtivas sõnastuses) ja VskE § 52¹ lg-s 1 sätestatud keeld

piirasid või piiravad interneti vahendusel ligipääsu üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele, mis riivab PS § 44 lg-s 1 sätestatud põhiõigust teabe saamise viisi kaudu. Tegemist on seadusereservatsioonita põhiõigusega, mille piirangud peavad olema õigustatavad teiste põhiõiguste või põhiseaduslike väärtustega. Selline põhiseaduslik väärtus on ühiskonna turvalisuse tagamine, sh vangla julgeolek ning kinnipeetava turvalisuse tagamine, mis on tihedalt seotud vangistuse eesmärkide saavutamise. Ühtlasi seostub see õiguskorra kaitsmise vajadusega. Õiguskorra kaitsmine karistuse täideviimise eesmärgina tähendab eelkõige selle tagamist, et süüdimõistetu ei paneks karistuse kandmise ajal toime uut kuritegu. Sellega tagatakse ühtlasi eesmärki tagada ühiskonna turvalisus ja riigi sisemine rahu (vt ka Riigikohtu üldkogu 07.12.2009 otsus nr 3-3-1-5-09, p 31). Vangistuses viibimise ajal piiratakse vangistuse eesmärkide saavutamiseks ka isiku muid põhiõigusi (nt omandiõigust, õigust era- ja perekonnaelu puutumatusle). Interneti kasutamise keeld on sobiv vahend vanglavälise keelatud suhtluse takistamiseks või kriminaalmenetluse lubamatu mõjutamise vältimiseks. Ühtlasi takistatakse sellega teabe hankimist, mis võib ohustada vangla julgeolekut või ühiskonna turvalisust. Piirangu seadmisel ei ole lähtutud riigiasutuse poolt avaldatava infoga seotud riskidest, vaid eeskätt riskidest seoses veebilehtede mittesihotstarbelise kasutamisega.

Oluline on, et kinnipeetavale ei ole keelatud juurdepääs avalikuks kasutamiseks mõeldud teabele, vaid piirang puudutab üksnes juurdepääsu interneti vahendusel. Juurdepääsu lubamisel ei ole võimalik alati tagada, et isik ei saaks samal ajal juurdepääsu veebilehe osale, mille kaudu on võimalik elektrooniline suhtlus. Veebilehe sisu ja muudatusi ei ole võimalik igal ajahetkel kontrollida, seire ei ole järjepidev ja arvutiprogrammiga teostatav, mistõttu kontrollimiseks on vajalik inimtööjõud. Kulud ja riskid kasvavad igale täiendavale veebilehele juurdepääsu võimaldamisega. Vabariigi Valitsuse seaduse § 38 mõttes riigiasutuste veebilehti on *ca* 150, lisaks avaldavad oma veebilehtedel kasulikke ja avalikkusele suunatud teavet ka kohalikud omavalitsused. Praktikas tähendaks nendele juurdepääsu võimaldamine, et vanglateenistus saaks oma VangS § 29 lg-s 2¹ sätestatud kohustust – kontrollida, kellega kinnipeetav suhtleb – täita tagantjärele, kahju on sel juhul aga juba tekkinud. Iga lisanduva veebilehega väheneks varjatud suhtlusvõimaluste avastamise tõenäosus.

Pidevat järelevalvet selle üle, et veebilehtedel ei oleks avatud mistahes suhtlusvõimalusi, ei ole sisuliselt võimalik teha ja automatiseeritud lahendused puuduvad. Veebilehtede struktuur on erinev, sageli mahukas ja killustunud. Paljude asutuste veebilehtedel on alamleheküljed, millelt avanevad lisalehed, millest vanglateenistus ei pruugi teada. Nt JDM-i veebilehelt on võimalik edasi liikuda lehtedele www.kriminaalpoliitika.ee, www.korruptsioon.ee, <https://kpkoda.ee/>, www.juristaitab.ee jt. Igalt lehelt tuleks üles leida lingid, kust võib avaneda mõni suhtlust võimaldav kanal. Tavaliselt on selleks teabenõude, märgukirja või selgitustaotluse esitamise elektroonne vorm, mis sageli annab ka võimaluse saata suvalisele e-posti aadressile pöördumise koopia ja seega saata sellele aadressile ka enda valitud sõnum. See võib jääda avastamata, eriti kui sõnum on kodeeritud. Väärkasutuse juhtumeid on olnud palju. Veebilehtede sisu on muutuv, sh haldustarkvara uuendamiseks, ja suhtlusvõimalusi võib ajas lisanduda. Lisaks tuleb teha veebilehtedel pidevat seiret, et avastada puudujääke ja turvariske. Samas ei tulene õigusaktidest veebilehe haldajale kohustust tagada ega võtta arvesse vajadust näiteks ka edasiste uuenduste ja arenduste puhul keelatud suhtlus välistada. Veebilehele lisatud reeglid ja erandid ei pruugi toimida, kui veebilehele lisatakse uusi funktsioone või tehakse muid muudatusi. Kinnipeetavatele veebilehtedel keelatud osa (elektroonilist suhtlust võimaldava osa) piiramiseks on lubatud veebilehtedele ehitatud filtrid, mis piiravad veebilehe funktsionaalsuse, mille sisu on postituse loomine, avatuks on jäetud vaid VangS §-s 31¹ nimetatud, lubatud lehed. Juurdepääsu takistamiseks proksiserveriga loodud filter mingile veebilehe osale tõenäoliselt aga ei toimi, kui veebilehe omanik lehel midagi muudab, mistõttu suhtlus serveriga ei oleks enam filtreeritud. Veebilehe terviklik riskihindamine ja kontroll võib nõuda mitu tööpäeva, samas on seda vaja teha pidevalt.

Lehti haldavad paljud inimesed, kellel on õigus muudatusi teha, sageli on lehe eri osadel erinevad haldajad, neid võib olla kümneid. Arendajatele ei pruugi kehtida taustakontrolli nõuded, mis loob ohu, et veebilehte muudetakse teadlikult vangistuse täideviimise eesmärkide vastaselt. Vaja on piirata ka terminalseadmete kasutamist, et kinnipeetavad ei saaks muuta süsteemi teise kasutaja jaoks mittekasutatavaks või jätta üksteisele sõnumeid.

Hinnanguliselt on veebilehtede põhjalikumaks, kuid mitte täielikuks kontrollimiseks vajalik ressursikulu järgmine: kinnipeetavate tegevuse ja veebilehtede muudatuste jälgimise monitoorimissüsteemi arenduseks 330 000 eurot (s.o ühekordne kulu); vangla tööjõukulu 190 080 eurot aastas; Registrate ja Infosüsteemide Keskuse (RIK) tööjõukulu 79 200 eurot aastas; iga veebilehe seadistamise kulu olenevalt keerukusest 3000–8000 eurot igal täiendaval perioodilisel kontrollimisel. Pidevat seiret teha ei oleks mõistlik, kuna see tähendaks ka pidevat halduskulu valdkonnas, mis ei ole vanglateenistuse põhiülesanne.

Kõnealune regulatsioon on põhiseaduspärane. Sätted vastavad formaalse põhiseaduspärasuse nõuetele ja nende sisu on võimalik tõlgendada põhiseaduskonformselt. Riivel on legitiimne eesmärk, mis lähtub avalikust huvist tagada ühiskonna turvalisus, sh eesmärgist tagada, et kinnipeetav ei paneks toime ega organiseeriks uusi kuritegusid. Kuivõrd VangS § 29 lõike 2¹ järgi kontrollib vanglateenistus, kellega kinnipeetav telefoni teel suhtleb või kirjavahetust peab, siis peetakse ka VangS § 31¹ lõike 1 teises lauses silmas suhtlusvorme, mille kaudu on võimalik teha kõnesid või pidada kirjavahetust. Tegu on PS §-ga 11 kooskõlas oleva põhiõiguse proportsionaalse riivega. Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) on oma praktikas möönnud, et riigi ametiasutuste viidatud turva- ja majanduslikke kaalutlusi võib pidada piirangu vajalikkuse põhistusena asjakohasteks. Kuigi EIK on viidanud interneti tähtsust rõhutavatele rahvusvahelistele instrumentidele, ei näe ükski nendest instrumentidest ette kinnipeetavate õigust internetile. Põhjendatud ei ole sanktsioneerida riiki selle eest, et ta võimaldab kinnipeetavate juurdepääsu teatud internetilehekülgedele.

Abinõu on sobiv, kuna seeläbi on välistatud, et kinnipeetavatel oleks võimalik vaidlusaluste lehekülgede kaudu kasutada internetti viisil, mis võiks ohustada vangistuse täideviimise eesmärke või ühiskonna julgeolekut ning välistab vanglavälise elektroonilise suhtlemise võimaluse nende veebilehtede kaudu.

Abinõu on vajalik, sest isikut vähem koormava abinõuga ei ole sama efektiivne tulemus saavutatav. Kinnipeetavatele järjest täiendavatele veebilehtedele ligipääsu võimaldamisega tekiks eespool kirjeldatud põhjustel olukord, kus vanglal ei ole ühel hetkel enam võimalik täita seadusandja poolt vanglateenistusele VangS § 66 lg-s 1 ja VangS § 29 lg-s 2¹ sätestatud kohustust. Veebilehel suhtlusvõimaluste piiramine on üldjuhul kulukam, kui oleks veebilehele ligipääsu täielik keelamine. Kulud kaasneksid ka sellega, kui kinnipeetav peaks soovitud veebilehele ligipääsuks esitama taotluse ning vanglateenistus otsustaks ligipääsu üle kaalutusõiguse alusel. Seetõttu on raske näha abinõu, mis võimaldaks põhiõigust vähem riivates saavutada mõlemat legitiimset eesmärki sama efektiivselt – piirata veebilehel vanglavälisest suhtlusest kolmandate isikutega sama tõhusalt, toomata seejuures kaasa suuremaid kulusid. Sellega, et tegu on sobiva ja valiku meetmega, on Riigikohus nõustunud analoogses vaidluses asjas nr 3-18-477 (otsuse p 78).

Riive mõõdukuse hindamisel tuleb kinnipeetava huve ja vajadusi kaaluda riigi kohustusega tagada olulise avaliku huvi kaitse. Lisaks kohus.ee veebilehele on asjakohane välja tuua ka riskid, mis juba lubatud veebilehtede ja rakenduste kasutamisel on realiseerunud. Samuti on oluline, et kinnipeetaval on võimalik saada üldiseks kasutamiseks mõeldud informatsiooni teabenõudega. Riigil on kohustus tagada kinnipeetud isikutele juurdepääs üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele, kuid see ei tähenda, et kinnipeetavale peab olema tagatud kiire ja vahetu juurdepääs kõigi riigiasutuste veebilehtedele. Määrav on see, kas isikule jääb

vaatamata piirangule alles tegelik võimalus oma põhiõigust mõistlikus ulatuses teostada. Kinnipeetav ei ole täielikult ilma jäetud informatsiooni saamise võimalusest, vaid tal on võimalik kasutada muid, kontrollitud teabeallikaid (nt trükimeedia, vangla kaudu vahendatud info, piiratud ligipääsuga keskkonnad). Seega ei kõrvalda piirang põhiõigust tervikuna, vaid piirab selle teostamise viisi. Samal ajal oleks vähem piiravate meetmete rakendamine (nt üksikute veebilehtede osaline lubamine või selektiivne filtreerimine) seotud märkimisväärse tehnilise ja ressursilise koormusega ning ei võimaldaks piisava kindlusega välistada kontrollimatut andmesidet, arvestades veebikeskkondade dünaamilist ja muutuvat iseloomu. Selline lahendus ei tagaks vanglateenistusele pandud kohustuse täitmist ning jätkaks püsiva turvariski.

Vaidlusalune veebileht www.kohus.ee ei kujuta endast üksnes informatiivset keskkonda, vaid sisaldab ka interaktiivseid infosüsteemi funktsioone, mille kaudu on võimalik autentimine, dokumentide esitamine, menetlusinfo vastuvõtmine ning suhtlus kohtuga. Eelkõige võimaldab e-toimiku keskkond menetlusosalistel esitada ja vastu võtta dokumente ning jälgida menetluse kulgu. Samuti on veebilehel avaldatud erinevad kontaktkanalid, sealhulgas e-posti aadressid. Tuleb arvestada sisendi valideerimise ja kuritarvituse riskiga. Tehniliste meetmetega ei ole võimalik täielikult välistada süsteemi väärkasutust. Veebileht ei ole loodud piiratud kasutusega keskkonnana ega sisalda tehnilisi kontrollimehhanisme, mis välistaksid eeltoodud riskid. Sellest tulenevalt langeb kogu riskide maandamise kohustus vanglateenistusele, mis tähendab märkimisväärset ressursikulu. Arvestades, et keskkonda ei ole kohandatud piiratud kasutuseks ning tõhus järelevalve eeldaks ebaproportsionaalselt suurt ressursi, ei ole kohus.ee veebilehe avatud kasutuse võimaldamine kinnipeetavatele põhjendatud ei turvalisuse ega halduskoormuse seisukohalt.

13. Menetlusse kaasatud RIK kohtule oma seisukohta ei esitanud.

RINGKONNAKOHTU PÕHJENDUSED

14. Kaebaja keskne seisukoht apellatsioonimenetluses on, et VangS kuni 31.03.2024 kehtinud sõnastuses (VangS v.r) § 31¹ esimeses lauses sätestatud interneti kasutamise keeld ning VangS alates 01.04.2024 kehtivas sõnastuses § 31¹ lg-s 1 sätestatud interneti kasutamise keeld koos kohtute veebilehe puudumisega VskE § 52¹ lg-s 1 sätestatud lubatud veebilehtede nimekirjas, millest koosmõjus tuleneb keeld pääseda juurde esimese ja teise astme kohtute veebilehtedele (sisuliselt veebilehele kohus.ee), rikub tema PS § 44 lg-s 1 sätestatud põhiõigust ligipääsuks üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele. Seetõttu on need normid kaebaja arvates põhiseadusevastased ja tuleb jätta asjas kohaldamata.

Normide asjassepuutuvus asja lahendamisel

15. Asjaomased normid on sõnastatud järgmiselt:

VangS v.r § 31¹ esimene lause:

Kinnipeetaval ei ole lubatud kasutada interneti, välja arvatud vanglateenistuse poolt selleks kohandatud arvutites, mille kaudu on vanglateenistuse järelevalve all võimaldatud juurdepääs ametlikele õigusaktide andmebaasidele, kohtulahendite registrile, Riigikogu veebilehele ja õiguskantsleri veebilehele.

Riigikohus on põhiseaduslikkuse järelevalve korras tunnistanud 15.02.2023 otsusega nr 3-18-477 ja 17.06.2026 otsusega nr 5-26-16 normi põhiseadusevastaseks ja kehtetuks osas, milles see välistab kinnises vanglas karistust kandva kinnipeetava ligipääsu Riigikohtu veebilehe osale, millel ei avalikustata Riigikohtu lahendeid, Ametlike Teadaannete võrguväljaande,

Justiitsministeeriumi, Maksu- ja Tolliameti, Politsei- ja Piirivalveameti ning Eesti teabevärava veebilehtedele, välja arvatud e-teenuseid puudutavas osas.

VangS § 31¹ lg 1:

Kinnipeetaval ei ole lubatud kasutada internetti, välja arvatud turvalise tehnilise võimekuse olemasolu korral ja järelevalve all, vanglateenistuse poolt selleks kohandatud seadmetes lubatud veebilehele juurdepääsuks ning kinnipeetavale vajaliku teenuse või muu käesoleva seaduse eesmärkidega kooskõlas oleva internetilahenduse kasutamiseks.

VskE § 52¹ lg 1 on kohtuotsuse tegemise ajal kehtivas redaktsioonis (jõust. 17.08.2026) sõnastatud järgmiselt:

Kinnipeetaval on õigus turvaliselt kohandatud vangla seadme (edaspidi käesolevas peatükis seade) kaudu juurde pääseda järgmistele veebilehtedele:

- 1) Eesti ja Euroopa Liidu ametlike õigusaktide andmebaaside veebilehed;*
- 2) Eesti, Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa Liidu kohtulahendite veebilehed;*
- 3) Riigikogu veebileht;*
- 4) Riigikohtu veebileht;*
- 5) õiguskantsleri veebileht;*
- 6) Ametlike Teadaannete veebileht;*
- 7) tõlkerakenduse veebileht;*
- 8) Eesti Rahvusringhäälingu uudisteportali tekstiosa;*
- 9) [RT I, 14.08.2026, 1 - jõust. 18.10.2026]*
- 10) [RT I, 14.08.2026, 1 - jõust. 18.10.2026]*
- 11) [RT I, 14.08.2026, 1 - jõust. 18.10.2026]*
- 12) [RT I, 14.08.2026, 1 - jõust. 18.10.2026]*
- 13) Rootsi avalik-õigusliku ringhäälingu Sveriges Television (SVT) uudisteportaal.*

Riigikohus on põhiseaduslikkuse järelevalve korras tunnistanud 17.06.2026 otsusega nr 5-26-16 normi põhiseadusevastaseks ja kehtetuks osas, milles see välistab kinnises vanglas karistust kandva kinnipeetava ligipääsu JDM-i, Maksu- ja Tolliameti, Politsei- ja Piirivalveameti ning Eesti teabevärava veebilehtedele, välja arvatud e-teenuseid puudutavas osas.

Vaidlus puudub, et asjaomased normid ei nimeta vahistatule ega kinnipeetavale lubatud veebilehete hulgas maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehte. Samuti ei sisalda seda veebilehte 18.10.2026 jõustuvad VskE § 52¹ lg 1 p-d 9–12, millega lisatakse loetellu Riigikohtu 17.06.2026 otsuses käsitletud veebilehed.

Riigikohus on lisaks tunnistanud 17.06.2026 otsusega põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks VangS § 31¹ lg-d 1 ja 2 tervikuna, lükates otsuse jõustumise selles osas edasi kuue kuu võrra (jõust. 17.12.2026).

16. PS § 15 lg 1 teise lause kohaselt võib igaüks oma kohtuasja läbivaatamisel nõuda mis tahes asjassepuutuva seaduse, muu õigusakti või toimingu põhiseadusevastaseks tunnistamist ning põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) § 14 lg 2 kohaselt võib Riigikohus kohtuotsuse alusel asja lahendamisel tunnistada kehtetuks või põhiseadusega vastuolus olevaks õigustloova akti või selle andmata jätmise, mis on kohtuasja lahendamisel asjassepuutuv. Asjassepuutuv on säte, mis on kohtuasja lahendamisel otsustava tähtsusega ehk mille põhiseadusele mittevastavuse ja kehtetuse korral peaks kohus otsustama asja teisiti kui

põhiseadusele vastavuse korral (nt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 16.10.2025 otsus nr 5-25-4 ja seal viidatud praktika).

17. Halduskohus jättis kaebuse läbivaatamisel vaidlusaluste normide põhiseaduspärasuse kontrollimata kokkuvõtlikult kaalutlusel, et kohtute veebilehelt ei ole võimalik saada kaebuses nimetatud teavet, millele juurdepääsuks kaebaja kohustamisnõude esitas, sh näha menetluses olevaid kohtuasju, oma kohtuasjade menetluskäiku, miks üks või teine tema kohtuasjadest „venib“ jmt. Sellest tulenevalt leidis halduskohus, et lähtudes kaebuse eesmärgist ei saaks kohustamiskaebust rahuldada ka normide kohaldamata jätmise korral ning VangS v.r § 31¹ ei ole seetõttu antud kaebuses asjassepuutuv sätte PSJKS § 9 lg 1 ja § 14 lg 2 mõttes. Lisaks põhjendas halduskohus, et asjasse ei puutu ka Riigikohtu üldkogu varasemad seisukohad VangS v.r § 31¹ kohaldamisel, kus 15.02.2023 otsusega nr 3-18-477 tunnistati norm põhiseadusevastaseks Riigikohtu veebilehele ja Ametlike Teadaannete võrguväljaandele juurdepääsu keelamise osas, kuna antud juhul ei ole kaebust esitanud kinnipeetav, vaid vahistatu. Seetõttu ei ole piirangute seadmise asjakohaseks eesmärgiks antud juhul vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamine, vaid kriminaalmenetluse tagamine, samuti ei ole vahistatu puhul asjakohane kaalutlus tema ühiskonda resotsialiseerimine.

18. Ringkonnakohus ei nõustu halduskohtu seisukohaga, et normid ei ole asjassepuutuvad, kuna kohustamisnõue on eesmärgipäratu. Kuigi õige on halduskohtu osundus, et kaebustes konkreetselt loetletud teavet ega võimalusi (kohtuasjade käik, kohtute tegevuse ja kaebaja õiguste rikkumise kontrollimine, vahistamisaluse kontrollimine, menetluses olevad kohtuasjad ja millega kohtunik tegeleb jne) kohtute veebileht ei paku (tinglikuks erandiks on veebilehel avaldatud link avaliku e-toimiku lehele, mille kaudu on isikul võimalik tutvuda teda puudutavate kohtumenetluste käiguga), ei ole alust tõlgendada kaebaja kohustamisnõude eesmärki sedavõrd kitsalt. Arvestada tuleb, et kaebajal ei ole olnud võimalust kohtute veebilehega tutvuda, mida ilmestab tema halduskohtule 03.02.2024 esitatud avalduses väljendanud soov, et kohus teeks kindlaks maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehe olemasolu, kuna AvTS kohaselt peab kohtutel veebileht olema. Samuti on kaebaja selgitanud, et soovib tutvuda teabega, mida kohtud kui riigiasutused on kohustatud AvTS § 28 lg 1 kohaselt veebilehel avalikustama. Seega tuleb kaebustes toodud soovitud teabe loetelu käsitada näitlikuna ja kaebaja põhjendusi arvestades on võimalik kaebuse eesmärgina mõista soovi tutvuda kohtute veebilehel avaldatava üldiseks kasutamiseks mõeldud teabega üldiselt. Toimikust ei nähtu ka seda, et halduskohus oleks juhtinud enne kohtuotsust kaebaja tähelepanu asjaolule, et konkreetselt kaebuses loetletud teavet kohtute veebileht ei sisalda. Apellatsioonimenetluses on kaebaja mh välja toonud, et tema huvi on saada teavet kohtusse pöördumise võimaluste ja kontaktandmete kohta, mis aitab tagada PS §-s 15 sätestatud põhiõiguse teostamist.

19. Riigikohtu üldkogu selgitas 15.02.2023 otsuses nr 3-18-477, et Riigikohtu veebilehel lisaks kohtulahenditele ja menetlusseadustikest tulenevale kohustuslikule teabele avaldatavat teavet tuleb käsitada PS § 44 lg 1 mõttes üldiseks kasutamiseks levitatava informatsioonina. Sealjuures Riigikohtu kui asutuse kohta käiv teave kujutab endast PS § 44 lg 2 mõttes teavet asutuse tegevuse kohta ning kohtupraktika ülevaated ja muud õiguselased materjalid tuleb lugeda õigusteabeks, millele juurde pääsmine edendab EIK praktika kohaselt üldsuse teadlikkust ja inimõiguste austamist (p-d 36 ja 55). Analoogselt avaldatakse ka esimese ja teise astme kohtute veebilehel nii kohtuid ja kohtusüsteemi, selle toimimist ja juhtimist puudutavat teavet, kontaktandmeid kui ka õigusteavet, nt dokumentide esitamise ja riigilõivu tasumise nõudeid, praktilisi juhiseid kohtusse pöördumiseks ja kohtumenetluse mõistmiseks. Ringkonnakohtu hinnangul pole kahtlust, et kaebaja kohustamisnõude eesmärgiks oli mh juurdepääsu saamine taolisele üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele.

20. Nii kaebuste esitamise ja halduskohtu otsuse tegemise ajal kehtinud VangS v.r § 31¹ esimesest lausest, millest tulenevalt ei rahuldatud kaebaja taotlust saada juurdepääs kohtute veebilehele, kui pärast halduskohtu otsuse avaldamist jõustunud VangS § 31¹ lg-st 1 ja VskE § 52¹ lg-st 1 tuleneb samasisuline keeld vanglas kinni peetavale isikule kohtute veebilehele juurdepääsuks. Sealjuures kehtivad nimetatud normid VangS § 90 lg-st 1 tulenevalt ühtviisi nii kinnises vanglas eelvangistust kandva vahistatu kui ka karistust kandva kinnipeetava suhtes. HKMS § 158 lg 2 kohaselt teeb kohus asjaolud kindlaks kohtuotsuse tegemise aja seisuga, kui seadus ei sätesta teisiti. Haldusakti ja toimingu õiguspärasust hindab kohus haldusakti andmise või toimingute tegemise aja seisuga. Kohustamiskaebuse läbivaatamisel tuleb arvestada, et selle rahuldamiseks peavad üldjuhul olema eeldused täidetud nii kaebuse esitamise kui ka kohtuotsuse tegemise aja seisuga (vt nt Riigikohtu halduskolleegiumi 01.03.2017 otsus nr 3-3-1-79-16, p 20). Kuna nii juurdepääsu mitteandmise ajal kehtinud kui praegu kehtiva õiguse kohaselt on kaebajale maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele juurdepääsu võimaldamine keelatud, peaks kohus normide põhiseadusele mittevastavuse ja kehtetuse korral lahendama kaebaja kohustamisnõude teisiti kui normide põhiseadusele vastavuse korral ehk normid on asja lahendamisel otsustava tähtsusega. Seega on VangS v.r § 31¹ esimene lause, VangS § 31¹ lg 1 ja VskE § 52¹ lg 1 asjassepuutuvad ning nende põhiseadusele vastavust tuleb kontrollida.

21. Ringkonnakohus märgib, et väärib sealjuures kaebaja kaebustes esitatud käsitus, et VangS v.r § 31¹ esimeses lauses toodud loetelu on esitatud näitlikuna ja normi saab eesmärgipäraselt tõlgendada nii, et selle eesmärk on lubada juurdepääsu ka kohtute veebilehele. Nii VangS v.r § 31¹ esimeses lauses kui kehtiva VskE § 52¹ lg-s 1 toodud lubatud veebilehtede loetelu on sätestatud sõnaselgelt ammendavana ning norme ei ole võimalik põhiseaduspäraselt tõlgendada nii, et kaebust oleks võimalik rahuldada normide kehtivuse korral. Seda kinnitab mh Riigikohtu senine praktika, kus mõlemad normid on tunnistatud põhiseadusega vastuolus olevaks põhjusel, et loeteludes ei sisaldu konkreetsed riigiasutuste veebilehed, pidamata võimalikuks nende normide põhiseaduskonformset tõlgendamist.

22. Käesolev asi sarnaneb Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 17.06.2026 otsuses nr 5-26-16 käsitletuga, milles Riigikohus hindas samade normide põhiseaduspärasust. Ehkki Riigikohus hõlmas asjasse puutuvate normide hulka VangS § 31¹ lg-d 1 ja 2 tervikuna, tunnistades need põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks ministrile antud volituse mittevastavuse tõttu määratuse ja seadusereservatsiooni tingimustele (otsus jõustub selles osas 17.12.2026), ei ole ringkonnakohtul siinse vaidluse lahendamiseks vaja normikontrolli eset laiendada. Sellele vaatamata on Riigikohtu viidatud otsuses esitatud järeldused VangS v.r § 31¹ esimese lause, VangS § 31¹ lg 1 ja VskE § 52¹ lg 1 osas kohaldatavad ka praegusele vaidlusele.

Põhiõiguse riive

23. PS § 44 lg 1 annab igaühele õiguse sellele, et riik ei takistaks juurdepääsu üldiseks kasutamiseks levitatavale informatsioonile. Selle põhiõiguse kaitsealas on kogu üldiseks kasutamiseks mõeldud teave, sõltumata selle edastajast ja kandjast, mis on tehtud kättesaadavaks individuaalselt kindlaksmääramata isikute ringile. Informatsioon, mille riigi- või kohaliku omavalitsuse üksuse asutus või mõni avalik-õiguslikke funktsioone täitev isik on oma veebilehel kättesaadavaks teinud (kas vabatahtlikult või seaduses sisalduvat kohustust täites), on avalikustamise tulemusena muutunud üldiseks kasutamiseks levitatavaks informatsiooniks. Kuna kõigil isikutel on võimalik selle teabega veebilehe kaudu tutvuda, on see haaratud PS § 44 lg 1 kaitsealasse (Riigikohtu üldkogu 07.12.2009 otsus nr 3-3-1-5-09, p 21). Antud põhiõigust riivab see, kui riik takistab põhiõiguse kandjal saada vabalt – aega, kohta ja viisi valides – üldiseks kasutamiseks levitatavat teavet, nt piirates juurdepääsu veebilehel avalikustatud teabele. Kuivõrd põhiõiguse kandjaks on ka kinnipidamisasutuses karistust kandvad isikud, riivab interneti kasutamise keeld nende PS § 44 lg-s 1 tagatud

põhiõigust (Riigikohtu üldkogu 15.02.2023 otsus nr 3-18-477, p-d 46–48). Sama kehtib kahtlemata ka vahistatute puhul.

24. Ligipääs riigiasutuste, sh kohtute tegevuse kohta käivale teabele võib aidata kaasa vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamisele, milleks on kinnipeetava suunamine õiguskaualekäitumisele ja õiguskorra kaitse (VangS § 6 lg 1). Vanglas interneti kasutamist käsitleb VangS kinnipeetava vanglavälise suhtlusena (VangS 2. ptk 3. jagu), mille eesmärk on hoida kinnipeetava sotsiaalseid suhteid (VangS § 23 lg 1), mis on vajalik tingimus kinnipeetava taasühiskonnastamiseks. Juurdepääs teabele riigiasutuste tegevuse kohta aitab kinnipeetaval olla kursis ühiskonnas toimuvaga, omades seega taasühiskonnastavat mõju ja aidates kaasa vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamisele (Riigikohtu üldkogu 15.02.2023 otsus nr 3-18-477, p-d 57–58). Kuigi taasühiskonnastamise eesmärk ei ole vahistatute puhul asjakohane, tuleb ka nende puhul tunnustada huvi saada informatsiooni riigiasutuste tegevuse kohta ja õigusteavet, mis mh toetab vahistatu õiguste kaitset ning aitab mõista õiguskorra toimimist. Kohtute veebilehel ei avalikustata teavet, mis võiks kahjustada vangistuse eesmärkide täideviimist, kriminaalmenetluse tagamist või ohustada ühiskonna turvalisust. Kuigi kaebajal on võimalik seal avalikustatavat teavet saada ka teabenõudega, oleks selline teabe hankimine oluliselt raskendatud. Sh põhjusel, et kaebajale ei ole teada, millist teavet veebilehel avalikustatakse, mida ilmestab mh kaebuses toodud ebakohane loetelu teabest, millega kaebaja tutvuda sooviks. Juurdepääsu puudumine kohtute veebilehel avaldatavale teabele riivab seega kaebaja PS § 44 lg-st 1 tulenevat põhiõigust, millele kaebaja on asjas tuginenud.

Riive legitiimne eesmärk

25. Kuivõrd nii VangS v.r § 31¹ esimesest lausest kui VangS § 31¹ lg-st 1 ja VskE § 52¹ lg-st 1 tulenev keeld ja sellest tulenev põhiõiguse riive on kohtute veebilehele juurdepääsu mõttes samasisuline, on asjakohane käsitleda mõlemast regulatsioonist tuleneva riive põhiseaduspärasust koos.

26. PS §-st 11 tulenevalt peab põhiõiguse riivel olema põhiseadusega kooskõlas olev (legitiimne) eesmärk ning riive peab olema eesmärgi saavutamiseks proportsionaalne (sobiv, vajalik ja mõõdukas) abinõu (nt Riigikohtu 28.09.2021 otsus nr 5-21-4, p 42).

27. Põhiõigus saada vabalt üldiseks kasutamiseks mõeldud teavet on PS § 44 lg-s 1 tagatud ilma seadusereservatsioonita. Riigikohtu praktikast tulenevalt võivad selliselt tagatud põhiõiguse riivet õigustada teiste isikute põhiõigused või muud põhiseaduslikku järku väärtused (nt Riigikohtu üldkogu 17.03.2003 otsus nr 3-1-3-10-02, p 28; 28.04.2004 määrus nr 3-3-1-69-03, p 28; 02.06.2008 otsus nr 3-4-1-19-07, p 23).

28. Vastustaja ja JDM on põhjendanud kinnipeetavate internetile juurdepääsu piiramist vajadusega takistada vanglavälisest suhtlusest, mis jääb vanglateenistuse kontrolli alt välja, ning vajadusega tagada, et süüdimõistetu ei paneks karistuse kandmise ajal toime ega organiseeriks uut kuritegu. Kohtute veebilehele juurdepääsu keelamist ei põhjendata sellega, et lehel avaldatav teave oleks kahjulik, vaid lehel avanevate keelatud suhtlemise ja vangla või ühiskonna julgeolekut ohustava teabe hankimise võimalustega. Nagu vastustaja ja JDM on apellatsioonimenetluses välja toonud, sisaldab kohtute veebileht nii erinevaid linke teistele veebilehtedele, sh Facebooki, Linkedini ja erinevatele YouTube'i videotele kui ka nt teabenõude vormi koos võimalusega lisada vabalt valitud e-posti aadress. Infosüsteemi funktsioonid võimaldavad autentimist, dokumentide esitamist, menetlusinfo vastuvõtmist ja suhtlust kohtuga. Veebileht ei ole loodud piiratud kasutusega keskkonnana ega sisalda tehnilisi kontrollimehhanisme, mis riskid välistaks. Olulise ohu lisab veebilehe muutmine ja täiendamine, mis võib avada uusi võimalusi lubamatuks suhtluseks või muuta filtrid ja piirangud mittetoimivaks. Pidevat järelevalvet, et veebilehel ei oleks avatud ühtegi lubamatu suhtluse võimalust, ei ole praktiliselt võimalik teha. JDM-i seisukoha järgi võimaldab interneti

kasutamise keeld muuta vangla kontrolli alt väljuva suhtluse ja lubamatu teabe hankimise keerulisemaks ja tagada nii ühiskondlikku turvalisust, sh vangla julgeolekut, riigi sisemise rahu kaitset kui ka kinnipeetava enda turvalisust.

29. VangS § 28 lg 3 kohaselt võib kinnipeetavate vanglavälist suhtlust piirata, kui see ohustab vangla julgeolekut või korda või kahjustab vangistuse täideviimise eesmärgi. Lisaks näeb VangS § 66 lg 1 ette julgeoleku tagamise üldsätte, mille kohaselt korraldatakse kinnipeetavate järelevalve viisil, mis tagab VangS ja VskE nõuete täitmise ja üldise julgeoleku vanglas. Kinnipeetavate elektrooniline suhtlus, mis väljub vanglateenistuse kontrolli alt, on keelatud põhjusel, et muidu ei saa vangla eelnimetatud ülesandeid täita. Seega ei või kinnipeetaval olla juurdepääsu veebilehe osale, mille kaudu on võimalik saada või saada kirju või pidada kõnesid, sest vanglal puuduks sellise suhtluse üle kontroll (vt Riigikohtu 17.06.2026 otsus nr 5-26-16, p 66).

30. Arvestades, et kaebaja oli veebilehele juurdepääsu taotlemise ja kaebuste esitamise ajal vahistatu staatuses, on VangS v.r § 31¹ esimeses lauses sätestatud keelu eesmärgina asjakohane käsitleda ka JDM-i seisukohas välja toodud eesmärgi vältida kriminaalmenetluse lubamatut mõjutamist, millest lähtus oma otsuses ka halduskohus. Sarnaselt vangistuse täideviimise eesmärkide ja ühiskonna turvalisuse tagamisele ei saa seda eesmärki teenida juurdepääsu piiramine kohtute veebilehel avaldatavale avalikuks kasutamiseks mõeldud teabele, nagu märkis oma seisukohas ka vastustaja. Vajalikud piirangud kriminaalmenetluse tagamiseks tuleb igal üksikjuhul kohaldada menetleja poolt ja KrMS asjakohaste sätete alusel. Võimalikud riskid seoses lubamatu vanglavälise suhtluse, veebilehe kaudu teistele lehtedele liikumise ja sealt lubamatu teabe hankimise võimalustega aga võivad ka vahistatute puhul kahjustada nii vangla turvalisust kui ka olulist avalikku huvi kriminaalmenetluse ning seeläbi ühiskonna turvalisuse ja sisemise rahu tagamiseks.

31. Menetlusosaliste esile toodud riskid seoses kohtute veebilehe lubamatuks vanglaväliseks suhtlemiseks ja lubamatu teabe hankimiseks kasutamisega on usutavad, iseäranis kui kinnipeetaval või vahistatul on head IT-alased oskused. Võimaluse kuritarvitusteks võib teoreetiliselt luua ka veebilehte arendava või haldava asutuse või isiku töötaja. Seega tuleks veebilehele juurdepääsu andmiseks tagada, et seal ei toimuks lubamatuid tegevusi. JDM on oma seisukohas välja toonud, et lisaks ühekordsele kulule 330 000 eurot kinnipeetavate tegevuste ja veebilehtede muudatuste monitoorimissüsteemi arenduseks ning selle käitamiseks vajalikule vangla ja RIK-i tööjõukulule ca 270 000 eurot aastas tooks veebilehe seadistamine olenevalt keerukusest kaasa kulu 3000–8000 eurot nii algsel seadistamisel kui ka igal täiendaval perioodilisel kontrollimisel.

32. PS § 44 lg-st 1 tuleneva põhiõiguse riive legitiimseks eesmärgiks saab pidada ühiskonna turvalisuse ning riigi sisemise rahu tagamist sellega, et takistatakse vanglateenistuse kontrolli alt välja jääv vanglaväline suhtlus. PS § 44 lg-ga 1 kaitstud õiguse puhul võib põhiseaduslikku järku väärtuseks, mis õigustab kinnipeetavatele internetile juurdepääsu piiramist, olla Eesti riigi põhiseaduse preambulis väljendatud sisemise rahu kaitse eesmärk (Riigikohtu otsus nr 5-26-16, p 69; 3-18-477, p-d 64–65; 3-3-1-5-09, p-d 31 ja 35). Ka avalike vahendite säästlik kasutamine on lõppkokkuvõttes riigi sisemise rahu kaitsmise teenistuses (viidatud 5-26-16, p 70; 3-18-477, p 65). Seega saab asjaomase piirangu eesmärgi pidada legitiimseks.

Riive proportsionaalsus

33. Põhiõiguse riive proportsionaalsust hinnatakse kolmeastmelise testiga: kõigepealt hinnatakse abinõu sobivust, siis vajalikkust ja vajaduse korral ka proportsionaalsust kitsamas tähenduses ehk mõõdukust. Sobiv on abinõu, mis soodustab piirangu eesmärgi saavutamist. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne kui esimene. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks

tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt eesmärkide tähtsust (Riigikohtu järjepidev praktika alates põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 06.03.2002 otsusest nr 3-4-1-1-02, p 15).

34. Vaidlusalune piirang on põhiõiguse riive taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv, kuna välistades ligipääsu kohtute veebilehele, välistab see ühtlasi vanglateenistuse kontrolli alt välja jääva vanglavälise suhtluse.

35. Piirang on ka vajalik. Nagu JDM on oma seisukohas selgitanud, ei ole ühegi avalikuks kasutuseks loodud veebilehe puhul võimalik ei tehniliste lahendustega ega järjepideva kontrolliga täielikult tagada, et lubamatut suhtlust ja teabe hankimist veebilehe vahendusel ei toimuks. Seega ei ole eesmärgi saavutamiseks teist sama tõhusat abinõu kui veebilehele juurdepääsu keelamine. Samuti ei ole teist sama efektiivset meetet avaliku raha kasutamise vaates. Veebilehel suhtlusvõimaluste piiramine (veebilehe esmane audit ja seadistamine ning hilisem järelevalve) oleks kulukam, kui seda on veebilehele ligipääsu täielik keelamine. Seda isegi juhul, kui sama teabe muul viisil küsimisega kaasneksid samuti tööjõu- ja materjalikulud jms. Kulud kaasneksid ka sellega, kui isik peaks soovitud veebilehele ligipääsuks esitama taotluse ning vanglateenistus otsustaks ligipääsu üle kaalutlusõiguse alusel (vt ka Riigikohtu otsus nr 5-26-16, p 74).

36. Ringkonnakohus leiab aga, et põhiõiguse riivet ei saa pidada taotletava eesmärgi suhtes mõõdukaks.

37. Teabe saamise põhiõigusesse sekkumist saab pidada intensiivseks. Kohtute veebilehel avaldatavat teavet on keeruline küsida muul viisil, sh teabenõudega, kuna vanglas viibivale isikule ei ole teada, millist teavet igal ajahetkel veebilehel avalikustatakse. Arvestades, et veebilehel avalikustatakse jooksvalt olulist teavet Eesti esimese ja teise astme kohtute tegevuse kohta ja põhiõiguste teostamiseks kasulikku õigusteavet, on huvi teabe saamiseks kaalukas. Selline teave on oluline nii kinnipidamise ajal kui ka pärast seda, et võimalikult lihtsalt ühiskonda sulanduda. Veebileht kohus.ee ei kujuta iseenesest ohtu ega peaks olema üldjuhul keelatud ei kinnipeetavale ega vahistatule. Riskid tulenevad vaid veebilehe teatud osadest, mis võimaldavad lubamatut suhtlust või liikumist keelatud veebilehtedele.

38. Teisalt on kaalutavaks väärtuseks vajadus tagada ühiskonna turvalisus ja riigi sisemine rahu, kasutades seejuures avalikke vahendeid võimalikult säästlikult. Juurdepääsuga täiendavale veebilehele kasvab kuritarvituste risk ja selle maandamiseks tuleb teha kulutusi. Samuti on probleemiks see, et vanglal ei ole jooksvat teavet kohtute veebilehe muudatuste kohta ja veebilehe haldajal ei ole kohustust nendest teavitada. Siiski ei saa esitatud põhjendusi pidada piisavaks, et kaaluda üles vanglas viibivate isikute õigust teabele juurdepääsuks interneti vahendusel.

39. JDM-i seisukohas toodud veebilehtede väärkasutuse näited, kuigi olulised, ei viita, et seni lubatud veebilehtede kaudu toimuksid kuritarvitused pidevalt või need oleksid tekitanud suure ohu. Sealjuures selgitas JDM, et pidevat kontrolli lubatud veebilehtede sisu ja muudatuste üle ei ole otstarbekas teha ega tehta. Seega ei ole ka ilma pideva kontrollita kuritarvituste oht suur. Seni rakendatud meetmed riskide maandamiseks, ehkki mitte täiuslikud, aitavad kuritarvituste ohtu oluliselt vähendada.

40. Asjaoludest ja menetlusosaliste seisukohtadest ei nähtu, et kohtute veebilehega kaasneksid olemuslikult suuremad riskid kui teiste riigiasutuste veebilehtedega, millele juurdepääsu keelamise luges Riigikohus varasemate otsustega ebaproportsionaalseks ja mis on lisatud VskE § 52¹ lg-s 1 sätestatud loetellu. Eeldusel, et lubatud veebilehtede monitoorimiseks ja kuritarvituste vältimiseks luuakse ühtne süsteem ja seda rakendatakse riigiasutuste koostöös, saab kohtute veebilehele juurdepääsu lisamisega kaasnevat kulu pidada avaliku raha säästliku kasutamise põhimõttega kooskõlas olevaks. Selline kulu on asjaoludest nähtuvalt

proportsioonis eesmärgiga mõjutada vanglas viibivat isikut õiguskuulekalt käituma. Tutvumine õigusteabega ja enda ettevalmistamine eluks vabas ühiskonnas teenib taasühiskonnastamise eesmärki. Ka see aitab suurendada ühiskonna turvalisust (vt ka Riigikohtu otsus nr 3-18-477, p 66; 5-26-16, p 82).

41. Vastukaaluks neile kuludele, mis kaasnevad täiendava veebilehe interneti teel kättesaadavaks tegemisega, tuleb arvestada kuludega, mida peab kandma asutus, kellele esitatakse kirjalik või suuline teabenõue (tööjõukulu, paberikulu jms). Kuna kinnipeetav ei saa saata kirju ise, peavad vanglaametnikud samuti selliste teabenõuetega tegelema, millega kaasneb tööjõukulu. Teabenõude esitamisega kaasnevad üldjuhul kulud ka kinnipeetavale ning viimase asjadele on kehtestatud koguseline piirang (vt ka Riigikohtu otsus nr 5-26-16, p 82).

42. Turvariske võivad aidata maandada korralduslikud meetmed. Kui tagada veebilehele juurdepääs statsionaarses arvutis isiku taotluse alusel, annaks see vanglale parema ülevaate sellest, kes ja millal veebilehte külastas, ning eeldatavasti oleks lihtsam kontrollida võimaliku väärkasutuse kahtlusi. Kuigi seadusega võib näha ette aluse piirata väärkasutuse või konkreetsest kinnipeetavast lähtuva ohu korral sellele kinnipeetavale internetile juurdepääsu (vrd VangS § 69), ei saa turvariskidega õigustada täielikku ligipääsukeeldu kõigi vanglas viibivate isikute suhtes. Nagu viitas Riigikohus 17.06.2026 otsuses nr 5-26-16, võib üheks asjakohaseks meetmeks riive proportsionaalsuse tagamisel olla ka Riigiarhiivi DIGAR-i lahenduse kasutamine, et teha selle kaudu kättesaadavaks veebilehe n-ö koopia, millega saaks lugeda PS § 44 lg-s 1 sätestatud kohustuse täidetuks (p 79).

43. Eeltoodust tulenevalt ja kaebuse asjaolusid arvestades tuleb seega lugeda põhiseadusevastaseks ja jätta asjas kohaldamata VangS v.r § 31¹ esimene lause osas, milles see välistas kinnises vanglas eelvangistust kandva vahistatu juurdepääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele, ning VangS § 31¹ lg 1 ja VskE § 52¹ lg 1 osas, milles see välistab kinnises vanglas karistust kandva kinnipeetava juurdepääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele.

Apellatsioonkaebuse lahendamine

44. Asjassepuutuvate normide põhiseadusevastasuse tõttu puudus Tallinna Vanglal alus keelduda kaebajale juurdepääsu võimaldamisest maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele.

45. Ringkonnakohus tühistab halduskohtu otsuse ja rahuldab uue otsusega kaebaja kaebuse kohustamismõnude osas ning kohustab Tallinna Vanglat hiljemalt kolme kuu jooksul käesoleva otsuse jõustumisest võimaldama kaebajale vanglateenistuse poolt selleks kohandatud seadmetes vanglateenistuse järelevalve all juurdepääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele, arvestades VskE § 52¹ lõikes 2 sätestatud piirangut.

46. Ülejäänud kaebuse nõuete osas nõustub ringkonnakohus halduskohtuga ja jätab halduskohtu otsuse muutmata. Halduskohus põhjendas otsuses asjakohaselt, et vanglas veebilehetele juurdepääsust keeldumine tuleb aktuaalse kohtupraktika valguses lugeda toiminguks ning vastustaja 22.08.2023 kirja ei ole alust käsitada haldusaktina. Halduskohus jättis kirja tühistamise nõude põhjendatult läbi vaatamata. Samuti oli õiguspärane jätta läbi vaatamata vastustaja kirja peale esitatud vaide lahendamiseks tehtud 03.10.2023 vaideotsuse tühistamise nõue. Halduskohtumenetluses tuleb hinnata kaebaja tegelikku õiguskaitsevajadust. Vaideotsus ei sisaldanud uut otsustust, mis mõjutanuks kaebaja õigusi või muutnuks tema õiguslikku positsiooni, ja sellises olukorras ei olnud põhjendatud käsitada toimingust keeldumist käsitlevat vaideotsust iseseisva kohtuliku kontrolli objektina. Samuti jättis halduskohus põhjendatult rahuldamata kaebuse nõude vastustaja viivituse peale esitatud vaide kohta tehtud 21.09.2023 vaideotsuse peale, kuna vaideotsuse tegemise ajaks oli vastustaja kaebaja taotluse lahendanud ja vaideotsus ei riivanud kaebaja õigusi iseseisvalt. Põhjendatud oli ka kaebaja tuvastamismõnude rahuldamata jätmine. Halduskohus leidis õigesti, et kaebajal ei

olnud äratuntavat preventiivset huvi iseseisvate tuvastamiskaebuste esitamiseks. Kaebuse eesmärgi saavutamiseks oli tõhus õiguskaitsevahend kohustamisnõue, mille ringkonnakohus käesoleva otsusega rahuldab, tuvastades selle käigus, et vastustaja keeldumine veebilehele juurdepääsu võimaldamisest oli õigusvastane. Kaebaja õigusi ei riku lisaks ka see, et halduskohus võttis kõik nõuded algselt menetlusse ja kujundas oma õigusliku seisukoha kohtuotsusega.

47. Menetlusosalised ei ole taotlenud kummaski kohtuastmes menetluskulude väljamõistmist, mistõttu jäävad võimalikud menetluskulud menetlusosaliste endi kanda ja ringkonnakohus ei muuda ka halduskohtu otsusega määratud samasugust kulude jaotust. Kaebajale on antud mõlemas kohtuastmes menetlusabi ja vabastatud ta riigilõivu tasumisest, menetlusabiga seonduvad kulud jäävad riigi kanda (HKMS § 118 lg 3).

48. Kuna otsuse sisu mõistmiseks ei ole kaebaja nime avalikustamine vajalik, tuleb tema nimi jõustunud kohtuotsuse arvutivõrgus avaldamisel HKMS § 175 lg 3 alusel initsiaalidega asendada.

/allkirjastatud digitaalselt/